

Jimmy Carter was in 1979 eigenlijk het eerste politieke slachtoffer *avant la lettre* van de wereld na 11 september. Eerst werd zijn favoriete potentaat, de Sjah, 'opgevolgd' door een islamitisch-fundamentalistische dictatuur (sji'ietische variant). Vervolgens plukte Saddam Hoessein in Irak de vruchten van zijn jarenlang voorbereide coup poging toen hij ook officieel als president werd aangewezen. Aan het eind van 1979 intervenueerde de Sovjet-Unie in Afghanistan. Hier werd het zittende communistische regime meer en meer door een islamitische oppositie bedreigd waarvan een substantieel gedeelte werd geïnspireerd door een soennitische variant van het fundamentalisme. Carter steunde overigens deze oppositie sinds de zomer van '79 al clandestien. (Handenvrijvende reactie van veiligheidsadviseur Brzezinski: 'Krijgen wij toch onze zin; hebben de Sovjets eindelijk hun "Vietnam"')

Opvolger Ronald Reagan was vervolgens, afwisselend in 't geniep en openlijk blij met Saddam's agressieoorlog tegen het nieuwe regime in Teheran. De Sovjet-Unie bleef natuurlijk wel de aartsvijand en dus was Amerikaanse steun aan de oppositie in Afghanistan ook in zijn ogen meer dan gerechtvaardigd. Reagan legde hierbij een voorkeur aan de dag voor de meer fundamentalistische strijdgroepen (waaronder de toenmalige Saoedische 'gastsoldaat' Osama bin Laden). Over het democratische gehalte van deze groeperingen kon toen al geen misverstand hebben bestaan. Dat dit alles afbreuk deed aan de juist door Reagan – en laten we ook Carter niet vergeten – fors aangezette retoriek over vrijheid en democratie werd door hem niet als problematisch ervaren. Dat gold evenzeer voor Vader Bush die, geheel in tegenspraak met deze ook door hem gebruikte retoriek, in 1991 verzuimde om het regime van Saddam Hoessein te verwijderen.

Na de 11 september barbarij verdienen de Amerikanen uiteraard onze steun en solidariteit, maar de luchtaanvallen van de Verenigde Staten op het Taliban-regime in Afghanistan zijn inmiddels wel hun tweede maand ingegaan. Over daadwerkelijke resultaten valt momenteel weinig te zeggen. Nog onduidelijker is het einddoel van deze acties. De dood of de arrestatie van Bin Laden c.s.? Het verwijderen van het Taliban-regime met of zonder machtsoverdracht aan de Noordelijke Alliantie? Voor zover er publieke uitspraken van Amerikaanse (en Britse) regeringsfunctionarissen over zijn op te tekenen zijn ze onderling niet consistent. Dit is een veeg teken want bij de noodzaak van een langdurige bestrijding van het terrorisme hoort bijvoorbeeld ook een plan voor de wederopbouw van Afghanistan dat een logisch gevolg zou moeten zijn van de Amerikaanse vrijheid-en-democratie-retoriek.

Er blijft echter een gevoel van onbehagen hangen vanwege de hoge verwachtingen die door opeenvolgende regeringen in Washington zijn gewekt. In hoeverre zijn ze bereid en in staat om hun wereldwijde 'programma' *vrijheid en democratie voor allen* ten uitvoer te brengen? De neiging van Washington om deze retoriek niet geheel serieus te nemen c.q. de onmogelijkheid om deze hooggestemde idealen werkelijk te verwezenlijken, zouden na 11 september wel eens opnieuw rampzalige gevolgen kunnen hebben.

Riskante retoriek

RICHARD 'T HART

Boekenredacteur S & D